

توقیعات خطاب به حروف حی

محمد افنان

در ابتدای کتاب "مطالع الانوار" مجموعه‌ای از بیست توقیع از آثار مبارکه حضرت نقطه اولی^۱ به خط مبارک، به صورت عکس رنگی از نسخه اصلی، طبع و نشر شده که محتملاً به علت آنکه بخوبی گراور شده و بطور وضوح خواناست برای رونویسی آن اقدامی نشده است. این توقیعات ضمیمه نسخه اصلی کتاب Dawn Breakers که ترجمه تاریخ نبیل زرنندی به قلم مبارک حضرت ولی‌ام‌الله و به زبان انگلیسی است برای نخستین بار نشر شده است.^۱

توقیعات مزبور با توجه به عناوین مخاطبان آنها که در صدر هر توقیع ذکر شده مصرح است که به اول من آمن به من یظهره‌الله موعود تا هجدهمین مؤمن خطاب شده است. توقیع نوزدهم، که به "مجمع الهیاکل" تسمیه شده، به احتمال قریب به یقین، مقصود حضرت نقطه اولی^۱ بنفسه‌الجلیل است، که جامع تمام مراتب حروف حی و حضرتش مبدأ و منتهای ظهور بیان است. توقیع بیستم به ساحت موعود بیان، یعنی من یظهره‌الله، تقدیم شده است. اگرچه در عناوین توقیعات ذکر از حروف حی^۱ نشده، اما سیاق مطالب و عنوان اول من آمن و نفوس بعدی که به هیکل نیز تشبیه شده‌اند و جمعاً بالغ بر هیجده است، یادآور حروف حی است که برای نخستین بار در آثار حضرت نقطه اولی^۱ و کتاب بیان معمول و مذکور شده است. با اینکه توضیح زائدی است، باید توجه داشت که عنوان حروف حی به مناسبت تطابق عددی حی با رقم ۱۸ به هیجده نفس مؤمنین اولیه اطلاق میشود، و بالاخره هجده حرف حی و نفس مقدس حضرت باب واحد اول دور بیان را تشکیل می‌دهند، زیرا کلمه واحد عدداً با ۱۹ مطابقت دارد.

انضمام این توقیعات به کتاب "مطالع الانوار" که تاریخ اختصاصی دور بیان است در نظر اول این تصور را القاء مینماید که این توقیعات خطاب به حروف حی^۱ بیان است. اما تحقیق و مطالعه در متن این آثار مبارکه این احتمال را تثبیت نمی‌نماید. اساساً بنا بر توجیحات بیان، در هر ظهور، از آنجا که قیامت ظهور قبل آن است، مطالع ایمان، و عدم ایمان، به این جهان رجعت می‌نمایند، و بر همین بنا، رجعت حروف بیان در هنگام ظهور من یظهره‌الله نیز مورد انتظار میباشد. شاید این توضیح برای اهل اطلاع زائد باشد که مقصود از رجعت صرفاً رجعت صفات و کمالات است، و بنا بر این مقدمه، اولین کسی که به من یظهره‌الله موعود (حضرت بهاء‌الله) مؤمن شود، همان رجوع

اول من آمن دور بیان است. ناگفته پیداست که این نحوه تطبیق صرفاً جنبه تمثیلی دارد و مقصد آماده ساختن فکر و منطق اهل انصاف و طالبان حقیقت به وحدت اساس ادیان، حتی در مراتب و مسائل ظاهری و جسمانی، است.

از قلم حضرت نقطه اولی^۱ به غیر از آیات و آثار تشریحی مانند قیوم الاسماء و بیان و آثار تفسیری متنوع و مناجات و ادعیه متعدد (مانند صحیفه مخزونه و صحیفه اعمال سنه) و جواب عرائض و سئوالات افراد که متضمن مسائل علوم دینی و مباحث اعتقادی و فلسفی و کلامی است، بعضی آثار مخصوصه‌ای نازل شده که اکثراً در ستایش و توحید ذات باری و تجلیل مقام مظاهر الهی، علی‌الخصوص من‌یظهره‌الله موجود است. این قسمت از آثار غالباً خطاب به افراد مؤمنین و یا به مناسبت‌های مختلفی است که در عنوان هر اثر تصریح شده است. دو مجموعه عظیم و جلیل کتاب "الاسماء" که به "اسماء‌الله چهار شأن" نیز شهرت دارد، و کتاب "پنج شأن" را میتوان جلوه‌ای از همین کیفیت نزول آیات به شمار آورد. خطاب به حروف حی بیان در جواب مسائل ایشان نیز در توقیعاتی نازل شده که متضمن مطالب گوناگون است.

مجموعه توقیعاتی که در ابتدای "مطالع‌الانوار" به طبع رسیده از نظر ذکر عنوان مخاطبان و قطع کاغذ و رسم‌الخط و نظم سطور و ترتیب متن شباهتهای قابل توجهی دارد که نشان میدهد اصالتاً به همین وضع نازل شده، جمع آمده، و خود مجموعه مستقلی بوده است. جمله افتتاحیه آثار حضرت نقطه اولی^۱ که قبل از نزول کتاب بیان "بسم الله الرحمن الرحیم" بود و بعد از اعلان استقلال ظهور بدیع به "بسم الله الامنع الاقدس" تغییر یافت، در این توقیعات بالکل مختلف و متنوع است، و صفات و نعوتی که بعد از "بسم الله" ذکر شده عموماً متفاوت و مستقل می‌باشد. مُنزل این آثار در متن همه آنها به عنوان "ثاء" خود را معرفی فرموده، و مخاطبین گاهی به نام "حرف" و گاهی به اسم "هیكل" نامیده شده‌اند. مقصود از "ثاء" کلمه "ثمره" است که در بیان مفهومی دقیق دارد. بطور کلی "ثمره" نمودار رسیدن هر شیئی به حد کمالی است که برای آن مقدر شده، و در رتبه خلق، ثمره وجود افراد وصول به مرتبه ایمان به ظهور مظاهر الهی است و در مقام ادیان بطور اعم ثمره هر دیانتی آمادگی اهل ایمان بطور عموم برای شناسائی ظهور بعد است، که در شخص مظهر ظهور متجلی میشود. این است که در خطبه بیان فارسی حضرتش می‌فرماید "کلّ در یوم ظهورالله که ظهور نقطه بیان است در آخرت او راجع به او خواهند شد و هرگاه به عدد کلّ شیئی از نفوس ممتنعه راجع به او شوند ثمره کلّ شیئی نزد او ظاهر گشته" و

متعاقباً چنین تأکید می‌فرمایند "چه بسا که ظاهر نشود نزد او کل ابواب کل شئی و حکم فرماید به عود خلق بیان و سماواتی که در بیان مرتفع شده کل را منطوی فرماید." از این مقدمات میتوان چنین دانست که حضرت نقطه اولی^۱ عنوان "ثمره" را به مفهوم خلاصه حاصل و نتیجه بیان در وجود مبارک خود منحصر فرموده و کیفیت آن را در این توقيعات به مؤمنین اولیه ظهور بعد ابلاغ فرموده است.^۲

ضمائر اسماء که در این توقيعات مذکور آمده عموماً به حضرت نقطه اولی^۱ راجع است، چه که حضرتش مبدأ و مرجع تمام حقایق دور بیان است که در این آثار به حروف حی ظهور جدید خطاب عنایت می‌فرماید و آنها را به سبب اینکه به من‌یظهره‌الله ایمان آورده‌اند تهنیت می‌فرماید. در حقیقت، این توقيعات عموماً به منظور تعظیم و تجلیل موعود بیان است، اما به ظاهر ذکر و عنوان حروف حی شده است، تا ارتباط و وحدت معنوی حروف حی بیان با نفوس مبارکی که به ایمان به من‌یظهره‌الله ممتاز خواهند بود بیان شده باشد. و به اعتباری شاید بتوان گفت که مقصود این است که حروف حی بیان نیز ایمان خود را به من‌یظهره‌الله با ایمان به "من‌ظهر" (حضرت نقطه اولی) اظهار و ابراز نموده‌اند.

مطلب جالب در این مقام نکته‌ای است که حضرت ولی‌امرالله تلویحاً با انضمام این توقيعات به کتاب "مطالع‌الانوار" در حقیقت به وابستگی بنیادی دو ظهور اعلی^۱ و ابهی^۱ اشاره فرموده‌اند. البته این مطلب، بنابر آثار متعدد حضرت نقطه اولی^۱، تازگی ندارد، اما چون کتاب در زمینه مسائل تاریخ است شاید بتوان گفت اشاره لطیفی از قرب و وابستگی تاریخی این دو ظهور مبارک را نیز خاطر نشان می‌سازد.

صفات و نعوت الهی که بعضی از آنها^۳ کاملاً بی‌سابقه و بدیع است برای اولین بار در آثار حضرت نقطه آمده و بنا بر قوانین زبان عربی میتوان آنها را طبقه‌بندی کرد و ریشه‌یابی نمود. از جمله اسمائی که برای حق تعالی در این آثار بکار رفته عنوان "ازل" است. حضرت نقطه اولی^۱ به سابقه تنوع استفاده از این اصطلاح فلسفی در آثار مبارکه آن را برای میرزا یحیی^۱، مرجع اسمی جامعه بای، نیز به کیفیتی مخصوص معمول فرموده‌اند، گرچه در ذهن بی‌خبران از حقیقت مفهوم آن انحراف حاصل شده است. لذا باید دانست که "صبح ازل" از اسماء متداوله برای مظهر ظهور است، و میرزا یحیی^۱ در آثار حضرت نقطه فقط به عنوان "اسم ازل" مخاطب شده است، همچنانکه نفوسی به "اسم‌الله" خطاب شده‌اند.^۴

حضرتش در چند مورد نیز خود را به عنوان "ذات حروف الثلاث قبل رباع" معرفی فرموده که مقصود دو اسم مبارک علی و محمد است، زیرا تعداد حروف اسم علی سه حرف، و تعداد حروف اسم محمد چهار حرف است، و در بعضی مورد دیگر با توجه مجموع سه و چهار خود را "ذات حروف السبع" ذکر فرموده و این کیفیت بر اسم مبارک حضرت بهاءالله (حسین علی) نیز تطبیق شده است.

مآخذ و توضیحات

۱. توقیع اول و توقیع بیستم (خطاب به من یظهره الله) در مجموعه منتخبات آیات از آثار حضرت نقطه اولی 'عز اسمه الاعلی' (Selections from the Writings of the Báb) نشر و به انگلیسی ترجمه شده است.
  ۲. شهرت میرزا یحیی^۱ به ثمره نیز به همین اعتبار است، چه که نامبرده به عنوان مرجع اسمی اهل بیان معرفی شده بود، اگرچه به تمکین و اطاعت به ظهور من یظهره الله و حسن خاتمه موفق نشد.
  ۳. بعضی از این اسماء به این شرح است: مجتود (از ریشه جود)، قیهور (از قهر)، حماد (از حمد)، شکار (از شکر)، صیمود (از صمد) (توقیع خطاب به اول من آمن)، ظهار (از ظهور)، قیدور (از قدرت)، معیلم (از علم)، علوم، عزوز (از عزت)، قیدوس (از قدس)، نزه (از نزهت)، مقتدم (از قدیم و قدمت)، قدوم (از قدیم و قدمت) (توقیع خطاب به من یظهره الله موعود).
  ۴. عنوان "اسم الله" در آثار بابی و بهائی برای نفوس مختلفی بکار رفته و همواره همراه با یکی از اسماء الهی توأم است، مثلاً در "دلایل سبعة" به جناب وحید دارابی عنوان "اسم الله فرد متفرد و وحید متوحد" اطلاق شده است.
- برای فهم مطلب، و رفع این شبهه که بکار بردن "اسم الله" نوعی شرک به آستان الهی است، باید دانست که مقصود از "اسم الله" در این مورد مظهریت اسم الهی است که شخص مورد نظر با احراز اسم مورد ذکر، که مسلماً یکی از صفات الهی است، در ظل حمایت و هدایت اسم حق واقع شده و به آن عنایت مختص و مخصوص گشته است.